

הלכות תפלה צא

רפה

צא שיאוור מתניו ויכסה ראשו בשעת תפלה וכו' ו' סעיפים:

א בגדיו כיצד? אין צריך לומר שתהא ערותו מכוסה¹ ולא יהא לבו רואה את הערוה² אלא אפילו אם היתה שלית הגורה לו על מתניו לכסותו ממתניו ולמטהד³ והוציג במליתו על מתניו⁴ שלא יהא לבו רואה את הערוה אסור להתפלל עד שיכסה לבו ממעם שנתבאר סימן ע"ד⁵ ואם לא כסה את לבו או שנאנס ואין לו כמה שיתכסה⁶ הואיל וכסה ערותו והתפלל יצא:

ב צריך לאזור אזור בשעת התפלה⁷ אפילו אם יש לו אבנט⁸ שאין לבו רואה את הערוה משום שנאמר⁹ הכון לקראת אלהיך ישראל אבל בשאר ברכות מותר לברך בלא הגורה¹⁰ מאחר שיש לו אבנט במכנסים ואין לבו רואה את הערוה¹¹ והוא הדין אפילו בלא מכנסים אם בגדיו מונחים ממש על בטנו והוצצים בין לבו לערוה¹² ומי שהולך כל היום בלא הגורה א"צ לאזור בשעת תפלה¹³:

ג אסור להוציא אורכה מפיו בראש מגולה¹⁴ ויש אומרים¹⁵ שיש למחות שלא ליכנס לבית הכנסת בגילוי הראש ומדת חסידות הוא שלא ליקד¹⁶ ד' אמות בגילוי הראש אפילו שלא בבית הכנסת¹⁷ כמ"ש בס"י ב"י¹⁸:

ד כובעים הקלועים מקש חשובים כסויו אבל הנחת ידו על ראשו אינה חשובה כסויו¹⁹ לפי שהוד הראש גוף אחד הן ואין הגוף יכול לכסות את עצמו אבל אם אחר מניח ידו על ראשו יש להקל²⁰ (ביון שרש"ל²¹ מיקל לגמרי):

ה לא יעמוד אדם בתפלה באפונדתו²² ולא ברגלים מגולים²³ אם דרך אנשי המקום שלא יעמוד לפני הגדולים אלא בבתי רגלים²⁴ אבל אם דרכם לעמוד יחפים כפני הגדולים כמו בארץ הערב מותר להתפלל יחף²⁵.

10 תוספת 10 פריש פ"ד המ"ו בשם יש אומרים. רבינו ירוחם נתיב פו ח"ו. ע"י ב"י שכן הלכה. ש"ע ס"ג בשם ר"א. לבוש ס"ג. וראה לקמן סי' ע"ו.
11 כל בו ס"י יא בשם הר"פ. ש"ע שם.
12 דף תשנ"ז ס"י תקנ"ג וכל בו שם בשם הר"מ. מ"א ס"ק ג.
13 וראה במהד"כ שם ס"ו ושי"נ. (ובמהד"כ שם ס"ז ב') שמדת חסידות שלא יקד אפילו פחות מ"ד אמות ושלא לישב כלל בגילוי הראש. ובס"י מו ס"ב כ' שמדת צניעות וקדושתו הוא שלא ידא בגילוי הראש. ובמהד"כ שם מוסף שעכשו כונן היה לעולם אסור ליקד או אפילו לישב בגילוי הראש משום צניעות ע"ש. וראה גם לקמן סי' רפב ס"ג.
14 פסקי דיעים ל"צ ס"י ב. מ"ט ועינים כאן.
15 תרומת הדשן סי' ג. ש"ע ס"ד. וראה לעיל סי' ע"ד ס"ג.
16 דייקנו לבני אמירת ברבא. אבל לבני הליכה בגילוי ראש מועיל כדלעיל ס"י ב. מהד"כ ס"ו. ולענין נפילת אפים ראה לקמן סי' קלא ס"א.
17 כ' ב"י. ש"ע שם.
18 בתשובה סי' עב.
19 רוב"ט פ"ה מהל' תפלה ה"ה. הובא בפור. ש"ע ס"ה. וראה רש"י ברכות נד א. ר"ה בפגרתו: הגר הלול ונתניב בו מנות.
20 שבת פ"ג א. (ראה שם בתוס' ד"ה רבו).
21 רוב"ט פ"ה מהל' תפלה ה"ה. הובא בפור. ש"ע ס"ה.
22 כ"ה ב"י. וראה לקמן סי' קכח סמ"ד. וראה לעיל סי' נג סכ"א. ולענין ש"עין ראה לעיל סי' נג ס"ו. וע"ל לעיל מהד"כ ס"ב ג. ס"ב ושי"נ.

א מור. ראה לעיל ריש סי' צ. רב הונא ברכות כד, סע"ב.
ב כדלעיל סי' ע"ד ס"ב.
ג כדלעיל שם ס"א.
ד ברכות כד, סע"ב (ורש"י ד"ה ורחה) וכן רע"א. מור וש"ע ס"א.
ה שו"ע לבתו ס"א.
ו ס"ו ושי"נ.
ז רוב"ט פ"ד מהל' תפלה ה"ה. הובא בפור. ש"ע שם. שבת י' א.
ט מור בשם ספר התרושה סי' רטו. רבינו פרץ בהגהות סמ"ק סי' יא (אזת קבר), הובא בהגהות מיימוניות פ"ה מהל' תפלה אות ה. ר"ן שבת שם (ד, א ד"ה ונראה). וראה רא"ש שבת שם סי' יא (וב"ה ברענון). ש"ע ס"ב. מע"ט לענין חב"ד להתחיל להגור אזור התפלה רק לאחר הנישואין ראה גיטות קודש כ"ק אדמ"ר ח"י ע' ענצ (וראה שם ע' שער מנהג כבוד מקומות כפולין. ושם ע' שצג כאם כבוד נהג ביה קודם הנישואין שאין לו לכפל מנהגו). וראה פסקי חסידות סי' עה.
י ענינו ד. יב. וראה לעיל מהד"כ סי' א מן ס"ו ושי"נ.
יא הגהות סמ"ק שם. ר"ן שם. ש"ע רמ"א שם. וראה לעיל סי' ע"ג ע"ה.
יב כדלקמן סי' רז ס"ו שצריך ליהרר מלבו רואה את הערוה בכל התברות ושי"נ. וראה גם לעיל סי' מו ס"ב.
יג ת"א ס"ק ב. וראה הל' ס"ה.
יד רבינו ירוחם נתיב ג מן ח"ד בשם יש מי שכתב. מ"א ס"ק א. וראה פסקי חסידות ע' כא.

הלכות תפלה צ"צ

ובמדינות אלו אין להתפלל בבתי שוקיים של פשתן אם לא ילבש עליהם אנפלאות¹³ (שקורין ואק"י¹⁴) שגנאי הוא לעמוד בפני הגדולים בבתי שוקיים של פשתן בלבד ומכל שכן כשנועלין סנדל (שקורין פאנטאפיל¹⁵) שהעקב מגולה (אבל כנאפלאות מותר להתפלל אף בלא בתי שוקיים מאחר שיש לו אזור להפסיק בין לבו לערוה או שבגדיו מונחים ממש על בטנו כמ"ש בסעוף ב').

וכן אין ללבוש בשעת התפלה בתי ידים כדרך עוברי דרכים¹⁶:

ז דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהן עטופים¹⁷ ומנהג החכמים הראשונים¹⁸ כשהיה שלום בעולם היו מתקשמים בנגדים נאים¹⁹ ומתפללים משום הבון²⁰ כי כלומר התנאה לפניו²¹ ובעת הזמן היו עומדים כעבד לפני רבו שמשלך אדרתו מעליו שלא יראה כחשוב וחובק את ידיו באצבעותיו²² מאימת רבו ויראתו²³ דהיינו שהובן אצבעותיו של ידיו זה כאלו זה כאלו אצבעותיו כשמצטער²⁴ ויש מהעובדים שהיו עושים כן אף בעת שלום²⁵.

ומכל מקום טוב לזהר שלא לחבוק אצבעותיו בעת שלום כי בזה מוריד דין על עצמו אלא יניח ידיו זה על זה כפותין²⁶ כמ"ש בסימן צ"ה²⁷:

צב הנצרך לנקביו ודין רחיצה ושאר הכנות וכו' סעיפים:

א גופו כיצד היה צריך לנקבו אל התפלל עד שיפנה²⁸ משום שנאמר²⁹ הכן לקראת אלהך ישראל³⁰ ואם התפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל³¹ כמה דברים אמורים בגדולים אבל בקטנים א"צ לחזור ולהתפלל ואפילו בגדולים אינו צריך לחזור אלא כשהינו יכול להעמיד עצמו שיעור הילוך פרסה³² אבל אם יכול להעמיד עצמו שיעור הילוך פרסה יצא כרעובד אבל לכתחלה³³ לא יתפלל בגוף משוקין³⁴ אפילו אם יעבור זמן התפלה³⁵ עד שיפנה ואפילו בדברי תורה אסור כל זמן שגופו משוקין³⁶ ויש מי שמתיר³⁷ אפילו לכתחלה אם יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה ויש לסמוך על זה אם הוא בענין שכעוד שיפנה יעבור זמן התפלה³⁸:

ג עמוס ד, יב. ברכות שם. וראה לעיל מהר"ב סי' א סוף סי' ע"ג.
ד ברכות שם. וראה תוספ"א ברכות פ"ב ה"ט. ראב"ן ברכות סי' קסא. אור זרוע ח"א סוף סי' קלא. מאירי ברכות שם (שהביאו רק לימוד זה).
ה רמב"ם פ"ד מהל' תפלה ה"ג. מור וש"ע שם. וראה ערו"ל לעיל סי' ע"א וע"ג.
ו מ"א סי' א. ע"י קונטרס אחרון (לא הגיע לדיון).
ז רב ששת שם. שהיא ח' אלפים אמה (לקמן סי' ק"ח).
ח רא"ש ברכות פ"ג סי' כו.
ט רמב"ם שם. הרב רבינו יונה ברכות שם (ד). א ר"ה אבל. רא"ש שם. כ"ו ברע"ת הרשב"א בתשובה ח"א סי' קלא. מור וש"ע סי' א. ראה חקרי הלכות ח"ו כג, א.
י בי"ח. אגדה זוטא סי' א.
יא הגהות מיימוניות פ"ד מהל' תפלה אות ה בשם רבינו שמה. רמ"א שם.
יב ר"ף ברכות שם. כ"ה ברע"ת רש"י ברכות שם ד"ה ועד.
יג מ"א סי' א.

כו בי"ח. מ"א סי' ה.
כז גר"ם.
כח נעלי בית.
כט ג"ח וכו' א שם.
ל רמב"ם פ"ה מהל' תפלה ה"ה. ש"ע סי' מ.
לא רב כהנא בשבת שם ג, א.
לב סו"ד ורמ"א סי' מ. וראה לקמן סי' צה סי' ה.
לג ראה לעיל מהר"ב סי' א סוף סי' ע"ג.
לד רש"י שבת שם ד"ה הבין.
לה רש"י שם ר"ה ופ"ה. מהר"י אבוהב חובב כב"י סי' צה. בי"ח שם. אג"י זוטא שם סי' ב.
לו ע"ל לקמן סי' צה סי' ה.
לז ע"י אג"י זוטא שם וסי' מ. סי' צה סי' ג.
לח רבא שם (ראה כ"י סי' צה).
לט סי' ע שם.
מ סעף ה.

סימן צב

א מור. ראה לעיל ריש סי' צ.
ב ברייתא ברכות כג, א. מור וש"ע סי' א.